

Johan Koggink • Opinie

do 24 jun

OPINIE

Juridisch correct. Maar deugt het ook?

De dieselgate affaire, de uitspraak over de verplichte verminderde CO2 uitstoot door Shell, het aanstellen van Chief Ethics Officers bij grote bedrijven: business ethics is een actueel onderwerp. Zeker in tijden van crisis - zoals nu bij COVID - kunnen ethische normen onder druk komen te staan. Voor ons een reden om over de rol van de General Counsel bij business ethics een webinar te organiseren.

Bewaren

Ronald Jeurissen, hoogleraar bedrijfsethiek Nyenrode en directeur van het instituut voor Integriteitsmanagement en Bedrijfsethiek, leidde dit interactieve webinar. Allereerst gaf hij een definitie van ethiek: 'Handelen volgens de waarden en normen waaraan wij onszelf en elkaar in redelijkheid gehouden achten'. Op ethiek zijn twee visies die Ronald aan de hand van voorbeelden toelichtte: de gevolgen-ethiek en de beginsel-ethiek.

Stel: je bent verantwoordelijk voor de wissel van sporen. Een lege trein komt met een enorme vaart naar beneden. De trein is niet meer te stoppen en de enige beslissing die je kunt nemen is om deze trein een linker- of rechtertunnel te laten inrijden. In de linker tunnel is één spoorwerker bezig, en in de rechtertunnel zijn drie spoorwerkers werkzaam. De keuze is één of drie slachtoffers. Je zult als wisselwachter voor één slachtoffer kiezen. Het is niet ethisch in deze situatie om drie doden boven één te verkiezen.

Net zoals de wisselwachter kiest hij dan voor drie in plaats van één even'

Het tweede voorbeeld plaatst je in de situatie dat je als chirurg een simpele blindedarmoperatie moet uitvoeren bij een patiënt met de bijzondere bloedgroep ABCD. Op hetzelfde moment komen drie patiënten met ook de bloedgroep ABCD in het ziekenhuis. Om de dood te voorkomen dient de ene patiënt een levertransplantatie, de andere patiënt een harttransplantatie en de laatste patiënt een longtransplantatie te ondergaan. De chirurg zou de patiënt met de blindedarm op een niet adequate wijze kunnen opereren, waardoor deze patiënt overlijdt. Met de organen van deze overleden patiënt kan hij dan drie andere patiënten redden. Net zoals de wisselwachter kiest hij dan voor drie in plaats van één leven. Of ligt dit ethisch gezien toch anders?

Het ligt zeker anders, want ethiek is een zaak van principes volgens de beginsel-ethiek. Er zijn dingen die je nooit mag doen, wat de gevolgen ook zijn. Je mag als chirurg de ene patiënt niet doden om de andere drie te redden.

Winst, emotie en kosten

De vuistregel voor de general counsel is 'pas toe of leg uit'. Houd je aan het beginsel, tenzij de gevolgen duidelijk zwaarder wegen. De rol van general counsel in bedrijfsethiek is niet eenvoudig. Er zijn namelijk vele stakeholders: toezichthouders (regels), aandeelhouders (rendement), klant (zorgplicht), managers (deal binnenhalen), medewerkers (collegialiteit) etc.

Dit maakt het wel interessant. Een general counsel zei eens tegen mij: 'Ik moet een balans vinden tussen bedrijfsethiek en het niet te veel belasten van de organisatie. Hierbij zijn aspecten zoals commerciële winst, emotie en kosten, altijd voelbaar.'

Business ethics moet niet het exclusieve domein van een general counsel of de compliance manager zijn'

Een andere general counsel zei terecht tegen mij: 'Business ethics moet niet het exclusieve domein van een general counsel of de compliance manager zijn. De gehele top van het bedrijf moet in business ethics geloven en vooral ernaar handelen. Business ethics moet in het DNA van de organisatie zitten.'

De bedrijfsjurist kan een aanjager of bewaker van business ethics zijn. In zijn benadering bij vraagstukken of het juridisch correct is kan hij waar nodig de

belangrijke vraag stellen: 'Maar deugt het ook?' Een essentiële vraag omdat bij meerdere kwesties al is gebleken dat het argument 'het is juridisch correct' in het publieke debat geen stand houdt. Dit publieke debat kent een andere dynamiek, en zaken als maatschappelijke betamelijkheid en moraliteit voeren veelal de boventoon.

De vraag 'deugt het ook?' wordt alleen nog maar actueler, omdat we in een data gedreven tijdperk leven. Artificial intelligence biedt bijvoorbeeld een geweldig potentieel voor vele sectoren. Er zijn bijna onbegrensde mogelijkheden met big data. Maar het zal niet altijd precies duidelijk zijn wat er met de data gebeurt.

Twijfelzone

Voor de bedrijfsjurist is het belangrijk om ook mee te denken met de ethische dilemma's die kunnen spelen bij gebruik van data. Anders gezegd: niet alles wat je mag, moet je willen. Business ethics zullen de strategische rol van de bedrijfsjurist alleen maar belangrijker maken. Een rol in een speelveld van drie overlappende sferen: 'markt: wat loont', 'recht: wat moet' en 'ethiek: wat hoort'. In dit speelveld zal het vaak niet zwart-wit zijn, maar moet de twijfelzone, het 'grijze gebied' worden betreden.

Dit raakt ook een essentie van business ethics: op continue basis de dialoog aangaan over de bedrijfsethische principes binnen de organisatie. Een dialoog waarin de bijdrage van de bedrijfsjurist meer dan welkom is, en waarbij de rol als strategisch business partner onderstreept kan worden.

Meest gelezen

Lengte processtukken: hoeveel pagina's hadden de advocaten nodig om hun zaak te bepleiten?

Q&A hoogleraar Evert Verhulp over 'coronacorvee' Wibra: 'Dit voelt niet goed'

Wat is er te koop in Legal Tech? Q&A met Wendy Bogers van Ligo